

CENTRUM MEDYCZNE KSZTAŁCENIA PODYPLOMOWEGO

Program specjalizacji

W

PSYCHOLOGII KLINICZNEJ

Program dla osób posiadających tytuł zawodowy magistra psychologii

i

Program uzupełniający dla osób posiadających I stopień specjalizacji w
psychologii klinicznej

Warszawa 2003

I. ZAŁOŻENIA ORGANIZACYJNO-PROGRAMOWE

A) Cele kształcenia

1. Rozwój wiedzy z zakresu psychologii klinicznej, nauk medycznych i humanistyczno-społecznych umożliwiającej rozumienie i rozwiązywanie problemów psychologicznych osób chorych.
2. Nabywanie i doskonalenie umiejętności wykorzystywania wiedzy w działalności diagnostycznej, terapeutyczno-rehabilitacyjnej, eksperckiej, orzeczniczej.
3. Nabywanie i doskonalenie wiedzy i umiejętności potrzebnych do stosowania psychologicznych metod terapii.
4. Rozwój świadomości metodologicznej.
5. Rozwijanie wysokich standardów funkcjonowania zawodowego (etyka zawodowa) w kontakcie z pacjentem i jego rodziną oraz we współpracy z pracownikami służby zdrowia.

B) Czas trwania specjalizacji

W programie podstawowym

Specjalizacja dla osób posiadających tytuł zawodowy magistra psychologii trwa 5 lat, 2 lata kształcenia specjalizacyjnego podstawowego i 3 lata kształcenia specjalizacyjnego szczegółowego.

W programie uzupełniającym

Specjalizacja dla osób posiadających I stopień specjalizacji w psychologii klinicznej trwa 3 lata, a osoby specjalizujące się uzyskują tytuł specjalisty w psychologii klinicznej po ukończeniu jednego(wybranego) z czterech bloków szczegółowych.

C) Sposób organizacji specjalizacji

Kształcenie specjalizacyjne prowadzone jest zgodnie z programem specjalizacji i kończy się egzaminem. Kierownik specjalizacji na podstawie programu przygotowuje indywidualny plan specjalizacji określający warunki i przebieg specjalizacji zapewniający opanowanie wiadomości i nabycie umiejętności praktycznych określonych w programie specjalizacji. Kształcenie specjalizacyjne odbywa się poprzez uczestniczenie w kursach, udział w stażach w wytypowanych instytucjach, samokształcenie drogą studiowania piśmiennictwa oraz nabywanie doświadczenia w wyniku realizacji zadań praktycznych.

Specjalizacja składa się z dwóch części:

- specjalistycznego bloku podstawowego,
- specjalistycznego bloku szczegółowego.

W bloku podstawowym specjalizujący się zdobywa podstawową wiedzę i umiejętności dotyczące zastosowania psychologii klinicznej w czterech działach medycyny:

- psychiatrii,
- pediatrii,
- neurologii,
- chorób somatycznych.

W bloku szczegółowym specjalizujący się wybiera jedną z wyżej wymienionych ścieżek specjalistycznych i pogłębia swoją wiedzę i umiejętności szczegółowe, właściwe dla zaburzeń i chorób danego działu medycyny.

Postępowanie kwalifikacyjne

Do specjalizacji może przystąpić magister psychologii, zatrudniony w publicznym lub nie publicznym zakładzie opieki zdrowotnej. Postępowanie kwalifikacyjne do specjalizacji odbywa się na podstawie formalnej oceny wniosku kandydata. O zakwalifikowaniu kandydata do specjalizacji w psychologii klinicznej decyduje komisja kwalifikacyjna powołana przez kierownika jednostki kształcącej.

W przypadku, gdy liczba kandydatów przekroczy liczbę wolnych miejsc dodatkowo przeprowadzona będzie z kandydatami rozmowa kwalifikacyjna.

Celem rozmowy kwalifikacyjnej jest określenie przydatności kandydata do rozpoczęcia specjalizacji w psychologii klinicznej oraz wyłonienie kandydatów rokujących pomyślne ukończenie specjalizacji.

Rozmowa powinna przede wszystkim dotyczyć motywacji kandydata do podjęcia specjalizacji ale także treści merytorycznych związanych z zastosowaniem psychologii w medycynie.

Zakres rozmowy kwalifikacyjnej powinien obejmować następujące elementy:

- a) motywacja kandydata,
- b) dotychczasowe doświadczenie zawodowe kandydata (osiągnięcia, staż pracy, dorobek naukowy),
- c) dotychczas ukończone kształcenie podyplomowe (kursy, staże, inne szkolenia) w szczególności tematycznie związane z przedmiotem specjalizacji,
- d) znajomość języków obcych.

Każdy z elementów rozmowy kwalifikacyjnej powinien być oceniany odrębnie i niezależnie przez każdego z członków komisji, według wybranej skali punktowej, a sumaryczna ocena punktowa stanowi ostateczny wynik rozmowy kwalifikacyjnej. Na podstawie ostatecznego wyniku punktowego ustalana jest lista rankingowa kandydatów. W przypadku identycznej punktacji osób ubiegających się o jedno miejsce głos rozstrzygający ma przewodniczący komisji kwalifikacyjnej.

SPECJALISTYCZNY BLOK PODSTAWOWY

I. Założenia organizacyjno-programowe

A) Zakres wiedzy teoretycznej

1. Znajomość podstawowych zagadnień psychologii

- psychologiczne koncepcje człowieka,
- biologiczne mechanizmy zachowania,
- teorie osobowości oraz teorie rozwoju psychicznego,
- psychologia procesów poznawczych,
- psychologia emocji, stresu i konfliktu,
- psychopatologia: zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania,
- wybrane zagadnienia z psychologii klinicznej dziecka,
- wybrane zagadnienia z neurologii klinicznej,
- podstawowe zagadnienia psychologii zdrowia, psychosomatyki, medycyny behawioralnej,
- miejsce i rola psychologa w zespole terapeutycznym,
- aspekty etyczne zawodu psychologa.

2. Znajomość zasad i metod diagnozy psychologicznej

- wykorzystywanie wiedzy psychologicznej dla formułowania hipotez diagnostycznych
- znajomość metod diagnozy psychologicznej
- znajomość zasad doboru metod diagnostycznych dostosowanych do problemów klinicznych
- znajomość zasad interpretacji wyników uzyskanych w procesie diagnozy psychologicznej.

3. Znajomość podstawowych metod i form psychoterapii oraz sposobów pomocy psychologicznej.

B) Wykaz umiejętności będących przedmiotem specjalizacji

- umiejętność samodzielnego konstruowania i sprawdzania hipotez diagnostycznych,
- umiejętność doboru metod, sposobów ich stosowania oraz interpretacji uzyskanych informacji a także ich scalania,
- umiejętność odniesienia wyników badań diagnostycznych do celów i postawionych wcześniej hipotez,
- umiejętność przekazu wyników diagnozy członkom zespołu terapeutycznego a także zainteresowanym członkom rodziny,
- umiejętność wyboru adekwatnych do problemów wskazanych w diagnozie metod psychologicznego postępowania terapeutycznego (rehabilitacyjnego) z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb chorego.

II. Plan nauczania

L.p.	Moduł	Teoria Liczba godzin	Staż	
			Placówka	Czas trwania
I	Zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania	30	Oddział psychiatryczny	3 miesiące
II	Kliniczna diagnoza psychologiczna	50	j.w	
III	Teorie psychologiczne wyjaśniające relacje: psychika -zdrowie, choroba.	50		
IV	Specyfika diagnostyki psychologicznej w chorobach somatycznych.	50	Oddział kardiologiczny, onkologiczny lub inny oddział chorób somatycznych zatrudniający specjalistę psychologa klinicznego	3 miesiące
V	Wybrane zagadnienia neuropsychologii klinicznej	50		
VI	Diagnoza neuropsychologiczna: podstawy teoretyczne, założenia metodologiczne – uwarunkowania etiologiczne i lokalizacyjne zespołów objawów	50	Oddział neurologiczny zatrudniający specjalistę psychologa klinicznego	3 miesiące
VII	Prawidłowości rozwoju w okresie dzieciństwa i dorostania	20		
VIII	Formy zaburzeń w okresie dzieciństwa i dorostania	30		
IX	Podstawy diagnozy psychologicznej dzieci i młodzieży o zaburzonym rozwoju	50	W poradni lub oddziale psychiatrii dziecięcej W oddziale pediatrycznym, zatrudniającym specjalistę psychologa klinicznego	2 miesiące 1 miesiąc
X	Etyka zawodowa psychologa klinicznego	30		

III. Program nauczania poszczególnych modułów

Moduł I: Zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania

A. Treści nauczania

- Pojęcie normy i patologii psychicznej.
- Charakterystyka zaburzeń nerwicowych (objawy i zespoły).
- Charakterystyka zaburzeń osobowości i zachowania (objawy i zespoły).
- Charakterystyka zaburzeń afektywnych (objawy i zespoły).
- Charakterystyka zaburzeń schizofrenicznych (objawy i zespoły).
- Charakterystyka zaburzeń psychicznych i zachowania spowodowanych używaniem substancji psychoaktywnych (objawy i zespoły).
- Charakterystyka innych zaburzeń: organicznych i zespołów behawioralnych związanych z zaburzeniami fizjologicznymi i czynnikami fizycznymi (objawy i zespoły).
- Cechy i stopnie zaburzeń rozwoju psychicznego.
- Charakterystyka zaburzeń zachowania i emocji rozpoczynających się zwykle w dzieciństwie i w wieku młodzieńczym.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- definiowania i rozpoznawania objawów zaburzeń nerwicowych, zaburzeń osobowości i zachowania, afektywnych, schizofrenicznych i związanych z używaniem substancji psychoaktywnych,
- różnicowania zaburzeń nerwicowych z zaburzeniami osobowości i afektywnymi,
- wykorzystywania wiedzy o stanie psychicznym i funkcjonowaniu pacjenta we wcześniejszych okresach rozwojowych, ważnych dla aktualnej diagnozy.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 30 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki, rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer.

Moduł II. Kliniczna diagnoza psychologiczna

A. Treści nauczania

- Cele diagnozy psychologicznej.
- Formułowanie hipotez diagnostycznych i tworzenie planów ich weryfikacji.
- Metody i techniki stosowane w klinicznej diagnozie psychologicznej: obserwacja, wywiad i rozmowa psychologiczna, eksperyment kliniczny, testy, metody projekcyjne.
- Specyfika diagnozy psychologicznej w różnych zaburzeniach.

- Zasady formułowania wyniku diagnozy psychologicznej:
 - integracja danych pochodzących z zastosowanych technik diagnostycznych,
 - odniesienie uzyskanych wyników do stawianych celów diagnostycznych.
- Przekazywanie wyników diagnozy psychologicznej różnym odbiorcom (np. pacjent, rodzina pacjenta, lekarz, instytucja opiekuńcza).
- Diagnoza psychologiczna jako źródło programu terapeutycznego.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- samodzielnego stawiania i sprawdzania hipotez diagnostycznych,
- stosowania metod i technik diagnozy psychologicznej oraz ich interpretacji i integracji,
- przekazywania wyników procesu diagnostycznego różnym adresatom (np. pacjent, rodzina pacjenta, inne osoby),
- wskazania i planowania dalszego postępowania terapeutycznego i/lub rehabilitacyjnego.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 50 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer.

Moduł III: Teorie psychologiczne wyjaśniające relacje: psychika, zdrowie, choroba

A. Treści nauczania

- Podstawowe zagadnienia psychologii zdrowia, psychologii medycznej, medycyny behawioralnej oraz wzajemnych między nimi relacji.
- Znajomość podstawowych zagadnień nauk medycznych: psychopatologia, polietiologiczna koncepcja chorób somatycznych (czynniki somatyczne, psychospołeczne ryzyka chorobowego), wpływ choroby somatycznej na psychikę.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętności:

- rozumienia psychologicznego kontekstu choroby,
- dostrzegania psychologicznych czynników warunkujących powstanie i przebieg chorób somatycznych.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 50 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer.

Moduł IV. Specyfika diagnostyki psychologicznej w chorobach somatycznych

A. Treści nauczania

- Diagnostyka psychologiczna: specyfika diagnozy psychologicznej w ustalaniu przyczyn choroby somatycznej. Metody diagnozowania stanu psychicznego w trakcie leczenia i rehabilitacji osób z chorobą somatyczną.
- Podstawowe narzędzia diagnostyczne.
- Sposoby interpretacji wyników.
- Zasady wykorzystania wyników diagnozy w terapii psychologicznej i lekarskiej.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- zaplanowania i przeprowadzenia wywiadu psychologicznego ukierunkowanego na specyfikę problemów chorego z uwzględnieniem potrzeb jakie wynikają z charakteru diagnozy lekarskiej.
- wykorzystania danych z wywiadu i obserwacji klinicznej dla sformułowania diagnozy klinicznej.
- doboru innych technik diagnostycznych (testy psychometryczne, eksperyment kliniczny) dla pogłębienia diagnozy i jej uszczegółowienia.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 50 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer.

Moduł V. Wybrane zagadnienia neuropsychologii klinicznej

A. Treści nauczania

- Neurologia kliniczna: wybrane zagadnienia w zakresie zaburzeń tzw. wyższych czynności nerwowych, syndromologia, charakterystyka funkcjonalna struktur mózgowia, asymetria czynnościowa półkul mózgowych, różnice międzyosobnicze w zakresie charakterystyki funkcjonalnej mózgowia
- Biologiczno-społeczne uwarunkowania rozwoju człowieka w pełnym cyklu życia z perspektywy neuropsychologii.
- Kliniczne formy zaburzeń poznawczych;
 - mózgowie mechanizmy motywacji oraz percepcji i ekspresji emocji,
 - mózgowie mechanizmy osobowości i neuropsychologiczne formy zaburzeń,
 - mózgowie mechanizmy zaburzeń psychicznych (neuropsychiatria),
 - neuropsychologia medyczna: wybrane zagadnienia.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog powinien:

- opanować podstawy teoretyczne współczesnej psychologii i nauk pokrewnych w celu rozpoznania i zdiagnozowania psychologicznych problemów pacjenta z dysfunkcjami OUN.
- nabyć umiejętności systematycznego wzbogacania i aktualizacji wiedzy na temat biologicznych i psychospołecznych mechanizmów funkcjonowania człowieka,
- nabyć umiejętności rozumienia informacji zawartych w historii choroby pacjenta neurologicznego oraz formułowania na ich podstawie hipotez na temat psychicznych i behawioralnych charakterystyk funkcjonowania pacjenta,
- być zdolnym do różnicowania problemów pacjenta uwarunkowanych przez czynniki neurologiczne i pozaneurologiczne (diagnoza różnicowa na poziomie podstawowym).

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 50 godzin

Formy zajęć: wykłady, seminaria,

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer

Moduł VI. Diagnoza neuropsychologiczna: podstawy teoretyczne, założenia metodologiczne - uwarunkowania etiologiczne i lokalizacyjne zespołów objawów

A. Treści nauczania

- Diagnoza neuropsychologiczna: podstawy teoretyczne, założenia metodologiczne.
- Diagnoza neuropsychologiczna: uwarunkowania etiologiczne i lokalizacyjne zespołów objawów.
- Czynniki osobowościowe i społeczne wpływające na postawy wobec zaburzeń.
- Narzędzia diagnostyczne: podejście psychometryczne: baterie testów, testy do diagnozy wybranych funkcji, podejście kliniczno-eksperymentalne: kategorie zadań, próby sensybilizowane.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabeździe umiejętność:

- rozeznania w charakterystykach treściowych i psychometrycznych reprezentatywnych metod diagnozy,
- formułowania pytań diagnostycznych wobec osoby/pacjenta z podanymi charakterystykami osobowymi i klinicznymi,
- przełożenia pytań diagnostycznych na procedury i metody diagnostyczne,
- biegłość w posługiwaniu się reprezentatywnym zbiorem narzędzi diagnostycznych,
- formułowania konkluzji diagnostycznych i komunikowania ich pacjentowi, lekarzowi i członkom rodziny

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 50 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer.

Moduł VII. Prawidłowości rozwoju w okresie dzieciństwa i dorostania

A. Treści nauczania

- Analiza funkcjonowania jednostki w kontekście czynników powodzenia („pomyślny” rozwój) i czynników ryzyka zaburzeń („niepomyślny” rozwój) w różnych okresach rozwoju:
 - okres pre-, peri- i postnatalny,
 - okres niemowlęcy i po niemowlęcy,
 - okres przedszkolny,
 - okres szkolny,
 - okres dorostania (wczesna i późna adolescencja).

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- rozpoznawania czynników ryzyka zaburzeń charakterystycznych dla danego wieku rozwojowego.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 20 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer.

Moduł VIII. Formy zaburzeń w okresie dzieciństwa i dorostania

A. Treści nauczania

- Zmienność form i ich uwarunkowań podmiotowych-kontekstowych i/lub osobowościowych-sytuacyjnych w okresie dzieciństwa i dorostania.
- Zaburzenia sfery psycho-motorycznej.
- Zaburzenia sfery emocjonalno – motywacyjnej.
- Zaburzenia sfery poznawczej.
- Zaburzenia osobowości.
- Zaburzenia relacji jednostka – otoczenie.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- rozpoznawania zaburzeń wieku rozwojowego i ich uwarunkowań.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 30 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer.

Moduł IX. Podstawy diagnozy psychologicznej dzieci i młodzieży o zaburzonem rozwoju

A. Treści nauczania

- Model diagnozy psychologicznej w ujęciu rozwojowym.
- Typy związku między diagnozą a procesem pomagania.
- Etapy procesu diagnostycznego.
- Dziecko jako źródło informacji: problemy metodologiczne i etyczne.
- Dorosły jako źródło informacji: problemy metodologiczne i etyczne.
- Użyteczność narzędzi diagnozy psychologicznej w diagnozie dzieci i młodzieży: problem rzetelności i trafności narzędzi, problem jatrogenności.
- Problemy etyczne związane ze stosowaniem narzędzi diagnostycznych.
- Problem kontaktu, kontraktu i zgody dziecka oraz jego opiekunów.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- zaplanowania i przeprowadzenia diagnozy,
- dokonania analizy uzyskanych wyników,
- sformułowania i przekazania wniosków wynikających z danych psychologicznych.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 50 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer.

Moduł X. Etyka zawodowa psychologa klinicznego

A. Treści nauczania

- Kodeks etyczno-zawodowy psychologa, ze szczególnym uwzględnieniem rozdziału dotyczącego działalności praktycznej.
- Dylematy etyczne najczęściej spotykane w praktyce klinicznej i sposoby ich rozwiązywania.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- zgodnego ze standardami postępowania zawodowego,
- uwrażliwienia na problemy wynikające w relacjach psycholog kliniczny - pacjent, psycholog kliniczny - inni pracownicy służby zdrowia.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 30 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer.

Wykaz lektur obowiązkowych

1. Bilikiewicz A. (red.): Psychiatria. PZWL, Warszawa, 1999.
2. Brzeziński J., Toeplitz- Winiewska M. (red.): Etyczne dylematy psychologii. Humaniora, Poznań, 2000.
3. Carson R. C., Bytcher J. N., Mineka S.: Psychologia zaburzeń. Czowiek we współczesnym świecie. GWP 2003.
4. Czabała J. C.: Czynniki leczące w psychoterapii. PWN, Warszawa, 1997.
5. Hall C. S. Lindzey G.: Teorie osobowości. PWN, Warszawa, 1994.
6. Heszen-Niejodek I. (red.): Rola psychologa w diagnostyce i leczeniu chorób somatycznych. PZWL, Warszawa 1990.
7. Garfield S. L., Bergin A. E.: Psychoterapia i zmiana zachowania. Wyd. IPiN, Warszawa 1990.
8. Grzesiuk L. (red.): Psychoterapia. Szkoły, zjawiska, techniki, specyficzne problemy. PWN. Warszawa, 2000.
9. Jakubik A.: Zaburzenia osobowości. PZWL. Warszawa, 1997.
10. Rosenhan D. I., Seligman M. F. P.: Psychopatologia. Warszawa PTP 1994.
11. Sadowski B.: Biologiczne mechanizmy zachowania się ludzi i zwierząt. PWN. Warszawa, 2001.
12. Sęk H.: Społeczna psychologia kliniczna. PWN. Warszawa, 1998.
13. Sęk H.: Wprowadzenie do psychologii klinicznej. Wyd. Nauk. "Scholar", Warszawa, 2001.
14. Turner J. S., Helms D. B.: Rozwój człowieka. WSiP, Warszawa, 1999.
15. Tylka J.: Psychosomatyka. Wyd. UKSW. Warszawa, 2000.
16. Walsh K.: Neuropsychologia kliniczna. Wyd. Nauk. PWN. Warszawa, 1998.
17. Jak rozumieć uszkodzenia mózgu. Podstawy diagnozy neuropsychologicznej. Wyd. IPiN. Warszawa, 2001.

SPECJALISTYCZNE BLOKI SZCZEGÓŁOWE

I. PSYCHOLOGIA KLINICZNA ZABURZEŃ PSYCHICZNYCH

I. Założenia organizacyjno-programowe

A) Cele kształcenia

Celem kształcenia jest przygotowanie psychologa do samodzielnej pracy diagnostyczno-terapeutycznej z osobami leczonymi z powodu zaburzeń psychicznych i uzależnień. Psycholog kliniczny powinien umieć przeprowadzić badania i sformułować opinie potrzebne dla celów orzecznictwa sądowego i dla innych celów, w których potrzebne są orzeczenia psychologiczne. Celem kształcenia jest także nabycie umiejętności prowadzenia programów promocji zdrowia psychicznego i profilaktyki zaburzeń psychicznych i uzależnień.

B) Czas trwania specjalistycznego bloku szczegółowego

3 lata kształcenia specjalistycznego po zakończeniu bloku podstawowego.

C) Zakres wiedzy teoretycznej będącej przedmiotem specjalizacji

- Psychopatologia zaburzeń psychicznych.
- Psychologiczne koncepcje wyjaśniania zaburzeń psychicznych.
- Zasady i metody diagnozy psychologicznej.
- Teoria pomocy psychologicznej i psychoterapii.
- Metody rehabilitacji i leczenia środowiskowego osób z zaburzeniami psychicznymi.
- Zasady i metody orzecznictwa psychologicznego.
- Specyfika metod pracy z osobami uzależnionymi.
- Zasady i metody promocji zdrowia psychicznego i profilaktyki zaburzeń psychicznych.
- Przepisy prawne regulujące leczenie i rehabilitację osób z zaburzeniami psychicznymi.

D) Wykaz umiejętności będących przedmiotem specjalizacji

- umiejętność zaplanowania, przeprowadzenia i interpretacji wyników psychologicznego postępowania diagnostycznego,
- umiejętność współpracy z innymi uczestnikami procesu diagnostycznego,
- umiejętność stosowania metod pomocy psychologicznej (poradnictwo psychologiczne, interwencja kryzysowa, wsparcie emocjonalne, psychoedukacja) i psychoterapii,
- umiejętność organizowania programów rehabilitacji i leczenia środowiskowego oraz stosowania odpowiednich metod,
- umiejętność stosowania odpowiednich metod leczenia osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych,
- umiejętność zaplanowania, przeprowadzenia i interpretacji postępowania orzeczniczego zróżnicowanego ze względu na rodzaj i cele orzeczenia,
- umiejętność stosowania metod promocji zdrowia psychicznego i profilaktyki zaburzeń psychicznych i uzależnień.

II. Plan nauczania

L.p.	Moduł	Teoria Liczba godzin	Staż	
			Placówka	Czas trwania
I	Zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania	30	Oddział psychiatryczny	3 miesiące
II	Psychologiczna diagnoza zaburzeń psychicznych	50	Poradnia zdrowia psychicznego	3 miesiące
III	Psychologiczne koncepcje wyjaśniania zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania	50		
IV	Pomoc psychologiczna	100	Poradnia albo oddział leczenia zaburzeń nerwicowych	3 miesiące
V	Rehabilitacja i metody działań środowiskowych	30	Oddział rehabilitacyjny i zespół leczenia środowiskowego	3 miesiące
VI	Psychologia kliniczna w orzecznictwie sądowym	50	Oddział psychiatrii sądowej	1 miesiąc
VII	Metody pracy z osobami uzależnionymi	50	Ośrodek leczenia osób uzależnionych	2 miesiące
VIII	Aspekty prawne pracy klinicznej psychologa	30		
IX	Metody promocji zdrowia psychicznego i profilaktyki	50		

III. Program nauczania poszczególnych modułów

Moduł I. Zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania wg ICD-10. Objawy psychopatologiczne i zespoły objawów

A. Treści nauczania

- Pojęcie normy i patologii psychicznej.
- Charakterystyka zaburzeń nerwicowych (objawy i zespoły).
- Charakterystyka zaburzeń osobowości i zachowania (objawy i zespoły).
- Charakterystyka zaburzeń afektywnych (objawy i zespoły).

- Charakterystyka zaburzeń schizofrenicznych (objawy i zespoły).
- Charakterystyka zaburzeń psychicznych i zachowania spowodowanych używaniem substancji psychoaktywnych (objawy i zespoły).
- Charakterystyka innych zaburzeń: organicznych i zespołów behawioralnych związanych z zaburzeniami fizjologicznymi i czynnikami fizycznymi (objawy i zespoły).
- Cechy i stopnie zaburzeń rozwoju psychicznego.
- Charakterystyka zaburzeń zachowania i emocji rozpoczynających się zwykle w dzieciństwie i w wieku młodzieńczym.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabeździe umiejētność:

- definiowania i rozpoznawania objawów zaburzeń nerwicowych, zaburzeń osobowości i zachowania, afektywnych, schizofrenicznych i związanych z używaniem substancji psychoaktywnych,
- różnicowania zaburzeń nerwicowych z zaburzeniami osobowości i afektywnymi,
- wykorzystywania wiedzy o stanie psychicznym i funkcjonowaniu pacjenta we wcześniejszych okresach rozwojowych, ważnych dla aktualnej diagnozy.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 30 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczny, rzutnik multimedialny, komputer.

Moduł II. Psychologiczna diagnoza zaburzeń psychicznych

A. Treści nauczania

- Cele diagnozy psychologicznej.
- Formułowanie hipotez diagnostycznych i tworzenie planów ich weryfikacji. Metody i techniki stosowane w klinicznej diagnozie psychologicznej: obserwacja, wywiad i rozmowa psychologiczna, eksperyment kliniczny, testy, metody projekcyjne.
- Specyfika diagnozy psychologicznej w różnych zaburzeniach.
- Zasady formułowania wyniku diagnozy psychologicznej:
 - integracja danych pochodzących z zastosowanych technik diagnostycznych,
 - odniesienie uzyskanych wyników do stawianych celów diagnostycznych.
- Przekazywanie wyników diagnozy psychologicznej różnym odbiorcom (np. pacjent, rodzina pacjenta, lekarz, instytucja opiekuńcza).
- Diagnoza psychologiczna jako źródło programu terapeutycznego.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabeździe umiejētność:

- samodzielnego stawiania i sprawdzania hipotez diagnostycznych,
- stosowania metod i technik diagnozy psychologicznej oraz ich interpretacji i integracji,

- przekazywania wyników procesu diagnostycznego różnym adresatom (np. pacjent, rodzina pacjenta, inne osoby),
- wskazania i planowania dalszego postępowania terapeutycznego i/lub rehabilitacyjnego.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 50 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer.

Moduł III. Psychologiczne koncepcje wyjaśniania zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania

A. Treści nauczania

- Psychologiczne mechanizmy powstawania zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w koncepcjach behawioralno-poznawczych.
- Psychologiczne mechanizmy powstawania zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w koncepcjach psychoanalitycznych.
- Psychologiczne mechanizmy powstawania zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w koncepcjach systemowych.
- Psychologiczne mechanizmy powstawania zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w koncepcjach humanistyczno-egzystencjalnych.
- Psychologiczne mechanizmy powstawania zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w innych koncepcjach (teoriach osobowości) wyjaśniających zachowanie człowieka.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- wyjaśniania zaburzeń w paradygmacie najważniejszych teorii psychologicznych.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 50 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer.

Moduł IV. Pomoc psychologiczna

A. Treści nauczania

- Poradnictwo: zasady udzielania pomocy osobom zgłaszającym się po poradę.
- Interwencja kryzysowa:
 - diagnoza sytuacji kryzysowej,

- metody interwencji,
- funkcjonowanie ośrodków interwencji kryzysowej.
- Rehabilitacja psychologiczna:
 - modele rehabilitacji,
 - specyfika diagnozy w procesie rehabilitacji,
 - rodzaj interwencji w procesie rehabilitacji.
- Psychoterapia:
 - miejsce psychoterapii w postępowaniu leczniczym,
 - psychoterapia zorientowana psychoanalitycznie,
 - psychoterapia zorientowana behawioralnie-poznawczo,
 - psychoterapia zorientowana humanistycznie,
 - psychoterapia systemowa,
 - formy psychoterapii (psychoterapia indywidualna, grupowa, rodzinna, małżeńska) i ich zastosowanie,
 - przebieg procesu psychoterapii i czynniki lecznicze psychoterapii.
- Inne formy pomocy psychologicznej (oddziaływania psychoedukacyjne, profilaktyczne, organizacja społeczności terapeutycznej, grupy samopomocy).
- Wskazania do stosowania różnych form pomocy psychologicznej.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- określenia rodzaju niezbędnej pomocy psychologicznej dostosowanej do rodzaju zaburzenia i aktualnego stanu pacjenta,
- stosowania wybranych form pomocy psychologicznej w warunkach ambulatoryjnych i szpitalnych,
- zaplanowania własnego kształcenia się w psychoterapii.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 100 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer.

Moduł V. Rehabilitacja i metody działań środowiskowych

A. Treści nauczania

- Zadania i rola psychologa klinicznego w lecznictwie zamkniętym.
- Zadania i rola psychologa klinicznego w lecznictwie ambulatoryjnym.
- Zadania i rola psychologa klinicznego w innych placówkach leczniczych (zespoły lecznictwa środowiskowego, oddziały dzienne, hostele).
- Współpraca psychologa klinicznego z innymi pracownikami służby zdrowia (lekarz, pielęgniarka, pracownik socjalny).

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- dostosowania własnych form pracy do specyfiki placówki służby zdrowia zatrudniającej psychologa klinicznego,
- kontaktowania się z innymi pracownikami służby zdrowia,
- przekazywania wiedzy psychologicznej współpracownikom.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 30 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer.

Moduł VI. Psychologia kliniczna w orzecznictwie sądowym

A. Treści nauczania

- Przedmiot i zakres psychologicznej ekspertyzy sądowej.
- Specyfika klinicznej diagnozy psychologicznej dla celów orzecznictwa sądowego.
- Zasady sporządzania ekspertyzy psychologicznej dla celów sądowych.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- zaplanowania, przeprowadzenia i wykorzystania wyników badań psychologicznych dla potrzeb orzecznictwa sądowego.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 50 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer.

Moduł VII. Metody pracy z osobami uzależnionymi

A. Treści nauczania

- Teorie uzależnień: biologiczne, psychospołeczne.
- Klinika uzależnienia od alkoholu.
- Współuzależnienie i kontekst rodzinny.
- Specyfika pracy z uzależnionymi od alkoholu.
- Metody specjalistycznej terapii osób uzależnionych od alkoholu.
- Teorie uzależnienia od narkotyków: biologiczne, psychospołeczne.
- Klinika uzależnienia od narkotyków.
- Specyfika pracy z uzależnionymi od narkotyków.
- Metody specjalistycznej terapii osób uzależnionych od narkotyków.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- rozpoznawania symptomów i przyczyn uzależnienia od alkoholu i narkotyków,
- formułowania wskazań do rodzaju terapii dostosowanej do specyfiki problemów osoby uzależnionej,
- planowania i stosowania metod terapii osób uzależnionych,
- pracy z rodziną i środowiskiem osób uzależnionych.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 50 godzin

Formy zajęć: wykłady, seminaria,

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer

Moduł VIII. Aspekty prawne pracy klinicznej psychologa

A. Treści nauczania

- Wybrane regulacje prawne dotyczące postępowania bez zgody chorego wynikające z *Ustawy o ochronie zdrowia psychicznego*.
- Zakres odpowiedzialności prawnej za działania wykonywane przez psychologa klinicznego.
- Tajemnica zawodowa i warunki uchylania jej wg kodeksu postępowania karnego oraz wg kodeksu etyczno-zawodowego psychologa.
- Obowiązki i przywileje biegłego sądowego w świetle przepisów prawnych.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- postępowania zawodowego zgodnie z obowiązującym w Polsce ustawodawstwem.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 30 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer.

Moduł IX. Metody promocji zdrowia psychicznego i profilaktyki

A. Treści kształcenia

- Znajomość podstaw teoretycznych promocji zdrowia psychicznego i profilaktyki zaburzeń psychicznych.
- Poznanie metod promocji zdrowia psychicznego i profilaktyki zaburzeń psychicznych.
- Poznanie zasad rozpoznawania zagrożeń dla zdrowia psychicznego.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- monitorowania stanu zdrowia psychicznego wybranych populacji,
- rozpoznawania zagrożeń dla zdrowia psychicznego,
- stosowania metod promocji zdrowia psychicznego i zapobiegania zaburzeniom psychicznym.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 50 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer.

Wykaz lektur obowiązkowych

1. Aleksandrowicz, J. W.: Zaburzenia nerwicowe, zaburzenia osobowości i zachowania dorosłych (według ICD - 10). Wyd. Collegium Medicum UJ, Kraków 1997.
2. Badura-Madej, W. (red.): Wybrane zagadnienia interwencji kryzysowej. Interart, Kraków 1996.
3. Barbaro de, B. (red.): Wprowadzenie do systemowego rozumienia rodziny. Wyd. Collegium Medicum UJ, Kraków 1997.
4. Bilikiewicz, A. (red.): Psychiatria. PZWL, Warszawa 1998.
5. Brzeziński, J.: Metodologia badań psychologicznych. PWN, Warszawa 1999.
6. Czabała, J. C.: Czynniki leczące w psychoterapii. PWN, Warszawa 1997.
7. Ekdawi, M. Y., Conning, A. M. Rehabilitacja psychiatryczna. PZWL, Warszawa 1995.
8. Garfield, S. L., Bergin, A. E. (red.). Psychoterapia i zmiana zachowania. Wyd. IPiN, Warszawa 1990.
9. Gierowski, J. K. , Szymusik, A. (red.): Postępowanie karne i cywilne wobec osób zaburzonych psychicznie. Wybrane zagadnienia z psychiatrii, psychologii i seksuologii sądowej. Wyd. Collegium Medicum UJ, Kraków 1996.
10. Grzesiuk, L. (red.): Psychoterapia. Szkoły, zjawiska, techniki, specyficzne problemy. PWN, Warszawa 2000.
11. Jakubik, A.: Zaburzenia osobowości. PZWL, Warszawa 1997.
12. Klasyfikacja zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w ICD - 10. Opisy kliniczne i wskazówki diagnostyczne. Wyd. „Vesalius”, IPiN, Kraków – Warszawa 1997.
13. Klasyfikacja zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w ICD - 10. Badawcze kryteria diagnostyczne. Wyd. „Vesalius”, IPiN, Kraków – Warszawa 1998.
14. Namysłowska, I.: Terapia rodzin. Springer PWN, Warszawa 1997.
15. Paluchowski, W. J.: Diagnoza psychologiczna. Wydawnictwo Naukowe "Scholar", Warszawa 2001.
16. Sęk, H.: Społeczna psychologia kliniczna. Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1993.
17. Sęk, H.: Wprowadzenie do psychologii klinicznej. Wyd. Naukowe „Scholar”, Warszawa 2001.

II. PSYCHOLOGIA KLINICZNA CHORÓB SOMATYCZNYCH

I. Założenia organizacyjno-programowe

A) Cele kształcenia

Przygotowanie psychologa do samodzielnego podejmowania czynności diagnostycznych i terapeutycznych w ramach leczenia i/lub rehabilitacji osób z chorobami somatycznymi. Ponadto celem jest również wykształcenie umiejętności prowadzenia działalności psychologicznej związanej z profilaktyką zaburzeń i chorób psychosomatycznych a także z promocją zdrowia.

B) Czas trwania specjalistycznego bloku szczegółowego

3 lata po zakończeniu podstawowego bloku specjalistycznego.

C) Zakres wiedzy teoretycznej

- Poznanie specyfiki chorób i zaburzeń psychosomatycznych: choroby układu krążenia, choroby układu pokarmowego, choroby układu oddechowego, choroby dermatologiczne, choroby nowotworowe, choroby reumatyczne; zaburzenia: odżywiania, seksualne, snu.
- Poznanie zależności somatopsychicznych – dróg oddziaływania stanu somatycznego na procesy i mechanizmy regulacji psychicznej. Funkcje somatyczne i ich poznawcze, emocjonalne i behawioralne odzwierciedlenie.
- Zapoznanie się z psychologicznymi i psychofizjologicznymi metodami badań reakcji emocjonalnych, postaw, przejawów zachowań w wybranych psychosomatycznych jednostkach chorobowych.
- Nabycie wiedzy na temat opracowywania i stosowania w praktyce programów profilaktyki pierwotnej i wtórnej chorób cywilizacyjnych oraz programów promocji zdrowia.

D) Wykaz umiejętności praktycznych

- Umiejętność budowania planu diagnostycznego, stawiania hipotez i ich weryfikacji w oparciu o standardowe techniki psychologiczne oraz konstruowane doraźnie metody celem pełniejszego poznania problemów chorego somatycznie (wynikających ze specyfiki choroby).
- Opanowanie wybranych technik diagnozy psychofizjologicznej (np.: aktywności elektrodermalnej, aktywności układu sercowo-naczyniowego).
- Opanowanie metod terapii psychologicznej szczególnie przydatnych w chorobach somatycznych takich jak: techniki relaksacji (zmniejszanie napięcia psychofizycznego), metody biologicznego sprzężenia (biofeedback), modyfikacji zachowań.
- Umiejętność oceniania skutków podejmowanych działań (terapeutycznych, rehabilitacyjnych).
- Umiejętność współpracy z innymi specjalistami (lekarz, mgr rehabilitacji ruchowej, socjolog) celem integracji sposobów skutecznego oddziaływania terapeutycznego i profilaktycznego.

II. Plan kształcenia

Lp.	Moduł	Teoria- liczba godzin	Staż Placówka	Czas trwania
I	Teorie regulacji zachowania i możliwości ich wykorzystywania w praktyce psychologicznej wobec chorych somatycznie	30		
II	Symptomatologia i terapia chorób somatycznych	60	Zakłady Psychologii Klinicznej przy Akademiach Medycznych oraz Pracownie Psychologii Klinicznej w Instytutach Medycznych	3 miesiące
III	Psychofizjologiczne mechanizmy kontroli przebiegu procesu terapii i rehabilitacji	40		
IV	Metodologia badań/diagnoza psychologiczna i metody terapii psychologicznej oraz ich zastosowanie z uwzględnieniem specyfiki choroby somatycznej oraz etapu leczenia i rehabilitacji	120	Oddziały specjalistyczne, w których zatrudniony jest specjalista psycholog kliniczny: - internistyczny - kardiologiczny - onkologiczny - rehabilitacyjny	2 miesiące 2 miesiące 2 miesiące 2 miesiące
V	Człowiek chory somatycznie w systemie opieki zdrowotnej oraz psychologiczne problemy kontaktu lekarz-pacjent	20		
VI	Udział psychologa w rozwiązywaniu problemów związanych z profilaktyką chorób somatycznych (cywilizacyjnych zagrożeń) oraz promocją zdrowia	40	Zakłady Epidemiologii i Profilaktyki Chorób Cywilizacyjnych, Poradnie Promocji Zdrowia	2 miesiące

III. Program nauczania poszczególnych modułów

Moduł I. Teorie regulacji zachowania i możliwości ich wykorzystania w praktyce psychologicznej

A. Treści nauczania

- Pojęcie zachowania i jego roli w etiologii, leczeniu i rehabilitacji chorób somatycznych.
- Teorie regulacji zachowania T. Tomaszewskiego.

- Regulacyjna teoria emocji J. Reykowskiego - możliwości wykorzystania w wyjaśnieniu psychologicznych uwarunkowań choroby somatycznej oraz usuwaniu skutków stresu chorobowego.
- Regulacyjna teoria temperamentów J. Strelaua - jej użyteczność dla wyjaśniania mechanizmów psychosomatycznych chorób cywilizacyjnych, a także w konstruowaniu programów modyfikacji zachowania.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- definiowania zachowania i rozpoznawania objawów zaburzeń w zachowaniu osób z chorobami somatycznymi,
- różnicowania przejawów zaburzeń zachowania związanych z chorobą somatyczną i problemów przystosowania uwarunkowanych osobowościowo,
- zaplanowania i przeprowadzenia postępowania psychologicznego mającego na celu redukcję stresu chorobowego,
- doboru koncepcji teoretycznych dla konstruowania programów badawczych i terapeutycznych odnoszących się do chorych somatycznie.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 30 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer.

Moduł II. Symptomatologia i terapia chorób somatycznych

A. Treści nauczania

- Poznanie mechanizmów psychicznych będących swoistymi stymulatorami zaburzeń w funkcjonowaniu narządów i układów somatycznych organizmu.
- Poznanie odrębności reakcji somatycznych (biochemicznych, fizjologicznych) w zależności od stanu emocjonalnego pacjenta.
- Poznanie zasad oceny współzależności psychosomatycznych relacji zachodzących między markerami stanu zdrowia somatycznego a przejawami zachowań pacjenta.
- Charakterystyka dynamiki procesu chorobowego (faz choroby) i jej znaczenie dla podejmowania oddziaływań psychologicznych.
- Możliwości wykorzystania metod terapii poznawczo-behawioralnej w chorobie somatycznej.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- wyjaśniania psychologicznych przyczyn choroby somatycznej (określenie psychologicznych czynników ryzyka choroby),
- dokonywania oceny zależności między rodzajem i nasileniem emocji a reakcjami somatycznymi organizmu pacjenta,

- doboru właściwych sposobów psychologicznego oddziaływania na proces terapii w zależności od stanu somatycznego i fazy choroby pacjenta,
- korygowania reakcji somatycznych chorego technikami psychologicznymi.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 60 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer.

Moduł III. Psychofizjologiczne mechanizmy kontroli przebiegu procesu terapii i rehabilitacji

A. Treści nauczania

- Poznanie dróg oddziaływania stanu somatycznego na procesy i mechanizmy regulacji psychicznej.
- Przejawy aktywności psychofizycznej chorego jako wyznaczniki procesu zdrowienia i rehabilitacji.
- Poznanie psychologicznych wskaźników efektów terapii (funkcji poznawczych, reakcji emocjonalnych, obrazu siebie, postaw).
- Poznanie metod obiektywizacji oceny stanu psychosomatycznego (techniki aparatuowe).

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- doboru właściwych metod kontroli przebiegu terapii i rehabilitacji oraz oceny jej efektów,
- posługiwania się aparaturowymi metodami oceny parametrów psychofizjologicznych (np. psychogalwanometr, wariograf) i weryfikowanie rezultatów pomiarów z oceną psychologiczną.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 40 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer.

Moduł IV. Metodologia badań (diagnoza psychologiczna) i metody terapii psychologicznej oraz ich zastosowanie z uwzględnieniem specyfiki choroby somatycznej oraz etapu leczenia i rehabilitacji

A. Treści nauczania

- Formułowanie hipotez diagnostycznych i konstruowanie planu ich weryfikacji.
- Specyfika diagnozy psychologicznej w chorobach somatycznych.
- Zasady scalania w diagnozie informacji pochodzących z różnych źródeł (obserwacja, wywiad, badanie psychologiczne).
- Sposoby dostosowania diagnozy psychologicznej do diagnozy lekarskiej celem integracji procesu terapeutycznego.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- samodzielnego konstruowania i weryfikowania hipotez diagnostycznych,
- doboru metod i technik diagnozy psychologicznej wraz z interpretacją wyników badań diagnostycznych,
- budowania prognozy co do dalszego postępowania psychologicznego w oparciu o syntezę wyników badań medycznych i psychologicznych charakterystycznych dla danej jednostki chorobowej.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 120 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer.

Moduł V. Człowiek chory somatycznie w systemie opieki zdrowotnej oraz psychologiczne problemy kontaktu lekarz-pacjent

A. Treści nauczania

- Poznanie specyfiki choroby somatycznej, psychologicznych mechanizmów usposabiających do danej choroby, psychologicznych konsekwencji choroby oraz sposobów leczenia charakterystycznych dla rodzaju choroby (rola zachowań).
- Zapoznanie się ze specyfikacją pracy psychologa (rolą, zadaniami) w leczeniu zamkniętym z uwzględnieniem miejsca i etapu leczenia (oddziały ostrej interwencji - OIOM, OIOK, oddziały zachowawcze i rehabilitacyjne).
- Poznanie mechanizmów psychologicznych dotyczących udziału chorego w procesie terapii i rehabilitacji.
- Udział psychologa w leczeniu ambulatoryjnym (charakterystyka opieki krótko i długoterminowej).
- Współpraca psychologa z innymi pracownikami zespołu terapeutycznego i/lub rehabilitacyjnego (lekarz, kinezyterapeuta, pielęgniarka, inni).

- Charakterystyka problemów psychologicznych wynikających z uprzedmiotowienia chorego w systemie nowoczesnej medycyny.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- dostosowania form pracy psychologa do specyfiki choroby oraz miejsca leczenia,
- podejmowania współpracy z członkami zespołu leczniczego (formułowanie oczekiwań wobec członków zespołu, przedkładanie własnych propozycji dotyczących procesu terapii chorego),
- podejmowania zagadnień dotyczących relacji lekarz-pacjent (psychologiczne konsekwencje uprzedmiotowienia chorego, konflikt oczekiwań).

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 20 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer.

Moduł VI. Udział psychologa w rozwiązywaniu problemów związanych z profilaktyką chorób somatycznych (zagrożeń cywilizacyjnych) oraz promocją zdrowia

A. Treści nauczania

- Zapoznanie z założeniami profilaktyki pierwotnej i wtórnej chorób cywilizacyjnych (choroba niedokrwienna, cukrzyca, choroby nowotworowe).
- Zapoznanie z psychologiczną problematyką stylu życia i jego konsekwencji zdrowotnych we wszystkich okresach rozwojowych człowieka.
- Poznanie psychologicznych sposobów wyjaśniania (teorie typów zachowania, teoria salutogenezy) relacji psychika-zdrowie-choroba.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- konstruowania programu badań psychologicznych celem określenia czynników stanowiących psychologiczne ryzyko choroby somatycznej oraz badań prowadzących do wyselekcjonowania grup wysokiego ryzyka choroby,
- podjęcia działań modyfikujących zachowanie (w kierunku zachowań zdrowotnych) w różnych grupach wiekowych, oraz w grupach szczególnego ryzyka (np. żyjących w dużym stresie),
- wpływania na motywację jednostek wybranych grup z populacji (chory o wysokim ryzyku choroby itp.) do podejmowania działań prozdrowotnych.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 40 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer.

Wykaz lektur – uzupełnienie do wykazu lektur podstawowych.

1. Luban-Plozza B., Poldinger W., Kroger F., Wasilewski B.: Zaburzenia psychosomatyczne w praktyce lekarskiej. PZWL, W-wa, 1995.
2. Sosnowski T., Zimmer K. (Red.): Metody psychofizjologiczne w badaniach psychologicznych. PWN, 1993.
3. Kasperczak T., Fenczyn J., (Red.): Podręcznik odnowy psychosomatycznej. PZWL, Warszawa, 1996.
4. Siek S.: Autopsychoterapia. Wyd. A.T.K., W-wa, 1985.
5. Wiener J.M.: Medycyna behawioralna. Wyd. I polskie pod red. S. Sidorowicza. Urban i Partner. Wrocław, 1996.

III. NEUROPSYCHOLOGIA KLINICZNA

I. Założenia organizacyjno-programowe

A) Cele kształcenia

Celem kształcenia jest przygotowanie psychologa do samodzielnej pracy diagnostyczno-rehabilitacyjnej i terapeutycznej z osobami, u których patologia w ośrodkowym układzie nerwowym spowodowała zaburzenia w funkcjonowaniu psychicznym i społecznym

Realizacja powyższego celu prowadzi poprzez następujące cele szczegółowe:

- a. Rozwój wiedzy z zakresu psychologii klinicznej, nauk medycznych i humanistyczno-społecznych umożliwiającej rozumienie i rozwiązywanie problemów wywołanych przez chorobę u pacjenta i jego najbliższych, a także opracowanie i wdrażanie działań profilaktycznych.
- b. Rozwój świadomości metodologicznej.
- c. Nabywanie i doskonalenie umiejętności wykorzystywania wiedzy w działalności diagnostycznej, terapeutyczno-rehabilitacyjnej, eksperckiej, orzeczniczej.
- d. Rozwijanie wysokich standardów funkcjonowania zawodowego (etyka zawodowa) w kontakcie z pacjentem i jego rodziną oraz we współpracy z pracownikami służby zdrowia.

B) Czas trwania specjalistycznego bloku szczegółowego

3 lata, po zakończeniu bloku specjalistycznego podstawowego.

C) Zakres wiedzy teoretycznej

- Współczesne podejścia do problemów pacjentów neurologicznych: anatomia funkcjonalna mózgowia, neuropsychologia poznawcza, neuropsychologia środowiskowa.
- Kategorie zaburzeń w funkcjonowaniu człowieka z patologią OUN: charakterystyka objawowa, mechanizm, podobieństwa i różnice patologii uwarunkowanej organicznie oraz czynnościowo.
- Teoretyczne i metodologiczne podstawy metod diagnostycznych, reprezentatywny dla praktyki klinicznej repertuar metod diagnostycznych.
- Zasady planowania i realizacji procesu diagnostycznego.
- Teoretyczne przesłanki pomocy psychologicznej ze szczególnym uwzględnieniem rehabilitacji neuropsychologicznej, reprezentatywne podejścia rehabilitacyjne.
- Zasady i metody promocji zdrowia i profilaktyki zaburzeń wynikających z patologii OUN.

D) Wykaz umiejętności praktycznych

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętności:

- krytycznej analizy tekstów prezentujących zagadnienia neuropsychologiczne,
- myślenia o problemach pacjenta neurologicznego w kategoriach wielorakich uwarunkowań biologicznych, psychologicznych i społeczno-kulturowych,
- analitycznego planowania badania diagnostycznego,
- biegłości w posługiwaniu się reprezentatywnym zbiorem podejść i metod diagnostycznych,

- opracowania lub adaptowania metody badawczej na użytek nietypowego problemu diagnostycznego,
- formułowania konkluzji diagnostycznej stosownie do odbiorcy,
- precyzyjnego i odpowiedzialnego redagowania orzeczeń i ekspertyz,
- rozpoznawania problemu pacjenta i jego rodziny oraz doboru adekwatnych metod pomocy (w tym rehabilitacji neuropsychologicznej),
- oceny efektów pracy z pacjentem,
- modyfikacji celów i metod rehabilitacji.

II. Plan nauczania

L.p.	Moduł	Teoria Liczba godz.	Staż	
			Placówka	Czas trwania
I	Neuropsychologiczne teorie mechanizmów funkcjonowania człowieka	50		
II	Kategorie zaburzeń w funkcjonowaniu człowieka z patologią OUN	100	Oddział neurologiczny (1 miesiąc) Oddział neurochirurgii (1 miesiąc) oddział neurotraumatologii (1 mmiesiąc)	3 miesiące
III	Zespoły objawów zaburzeń charakterystycznych dla etiologii, dla lokalizacji dysfunkcji OUN	50	Np. oddział psychogeriatrici, epileptologii, chorób naczyniowych mózgu	3 miesiące
IV	Diagnoza neuropsychologiczna	100	Po 1 m-cu w 3 różnych oddziałach i/lub poradniach (np. dla pacjentów z chorobą Parkinsona, dla chorych z afazją)	3 miesiące
V	Pomoc psychologiczna	50	Oddział rehabilitacji neurologicznej, centrum rehabilitacji neurologicznej /traumatologii	3 miesiące
VI	Metody promocji zdrowia i psychoprofilaktyki	30		
VII	Pacjent neurologiczny i neuropsycholog w warunkach reformującej się służby zdrowia	30	Struktury MZ, struktury samorządowe, organizacje pozarządowe, organizacje charytatywne, programy unijne	1 miesiąc

III. Program nauczania poszczególnych modułów

Moduł I: Neuropsychologiczne teorie mechanizmów funkcjonowania człowieka w normie i w patologii

A. Treści nauczania

- Mechanizmy w ujęciu neuropsychologii biologicznej: pojęcie lokalizacji funkcji, czynnościowa charakterystyka struktur mózgowia, asymetria czynnościowa półkul mózgowych, układy czynnościowe mózgowia, dynamiczny układ funkcjonalny, przyczyny i formy zaburzeń.
- Mechanizmy w ujęciu neuropsychologii poznawczej: poznawcza architektura umysłu w powiązaniu lub bez związku ze strukturami mózgowia, modele wybranych funkcji psychicznych, przyczyny i formy zaburzeń.
- Mechanizmy funkcjonowania w ujęciu neuropsychologii środowiskowej: uwarunkowania biologiczne, uwarunkowania społeczno-kulturowe, przyczyny i formy zaburzeń.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- wyjaśniania zaburzeń z perspektywy neuropsychologii biologicznej, neuropsychologii poznawczej i neuropsychologii środowiskowej.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 50 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer.

Moduł II. Kategorie zaburzeń w funkcjonowaniu człowieka z patologią OUN

A. Treści nauczania

- Jakościowe i ilościowe charakterystyki zaburzeń świadomości.
- Uogólnione i wybiórcze formy zaburzeń uwagi.
- Kliniczne formy zaburzeń pamięci i uczenia się.
- Zaburzenia spostrzegania w zakresie różnych modalności: agnozje.
- Zaburzenia językowe: taksonomie afazji, różnicowanie z dyzartią.
- Zaburzenia procesów myślenia: tworzenia pojęć, rozumowania, rozwiązywania problemów.
- Zaburzenia tzw. funkcji wykonawczych.
- Zaburzenia procesów emocjonalnych i motywacyjnych.
- Zaburzenia osobowości.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- jakościowej charakterystyki reprezentatywnych w teorii i praktyce klinicznej kategorii zaburzeń funkcjonowania człowieka.
- rozpoznawania typowych i nietypowych form zaburzeń.
- rozpoznawania głębokości zaburzeń.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 100 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer.

Moduł III: Zespoły objawów zaburzeń charakterystycznych dla etiologii i dla lokalizacji dysfunkcji OUN

A. Treści nauczania

- Neuropsychologiczna charakterystyka pacjentów z: naczyniowymi chorobami mózgowia, urazami czaszkowo-mózgowymi, guzami OUN, padaczką, otępieniem i innymi.
- Neuropsychologiczna charakterystyka pacjentów z dysfunkcją: kory półkul mózgowych, struktur pnia mózgu (międzymózgowia, śródmózgowia, mostu, mózdzku, rdzenia przedłużonego).
- Neuropsychologiczna charakterystyka pacjentów z dysfunkcją poszczególnych układów funkcjonalnych: szlaków piramidowych, szlaków pozapiramidowych, układu limbicznego, pętli korowo-podkorowych.
- Neuropsychologiczna charakterystyka pacjentów z: rozlanymi uszkodzeniami mózgowia, rozsianymi uszkodzeniami oraz ogniskowymi uszkodzeniami.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- rozpoznawania charakterystycznych dla danego czynnika zespołów zaburzeń,
- rozpoznawania zespołów zaburzeń nietypowych dla danej etiologii lub lokalizacji, „niezgodnych” z założeniami teoretycznymi (tzw. trudne przypadki o złożonych przyczynach patologii),
- obserwacji dynamiki obrazu zaburzeń w funkcjonowaniu pacjenta charakterystycznej dla danej etiologii albo lokalizacji.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 50 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer.

Moduł IV: Diagnoza neuropsychologiczna

A. Treści nauczania

- Teoretyczne podstawy diagnozy w ujęciu neuropsychologii: biologicznej, poznawczej, środowiskowej.
- Założenia i standardy metodologiczne diagnozy: teoria pomiaru, pojęcie: norma – patologia, grupa odniesienia, norma grupowa a norma indywidualna.
- Paradygmaty: kliniczno-eksperymentalny, psychometryczny, zindywidualizowany (psychometryczno-eksperymentalny).
- Kategorie zmiennych uwzględnianych w planowaniu procesu diagnostycznego: cele badania, zmienne osobowe, zmienne neurologiczne, zmienne neuropsychologiczne.
- Reprezentatywne dla teorii i praktyki klinicznej metody badań diagnostycznych.
- Konkluzje diagnostyczne i sposoby ich komunikowania poszczególnym odbiorcom.
- Przypadki klasyczne i przypadki trudne diagnostycznie.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- określania celów i stawiania pytań pod adresem diagnozy neuropsychologicznej; doboru metod do celów i pytań diagnostycznych oraz uzyskiwanych wyników częściowych badania,
- obserwacji zachowań osoby badanej nieobjętych bezpośrednio procedurą diagnostyczną,
- łączenia obserwacji i wyników pochodzących z różnych części badania diagnostycznego i historii choroby pacjenta,
- przechodzenia od wyników badania do konkluzji diagnostycznych,
- formułowania diagnozy neuropsychologicznej w języku zrozumiałym dla odbiorcy,
- komunikowania pacjentowi wyników badania w sposób akcentujący i trudności i mocne strony, uzasadniające rehabilitację.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 100 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer.

Moduł V. Pomoc psychologiczna

A. Treści nauczania

- Poradnictwo kierowane do osób: zainteresowanych rozwojem własnego potencjału, opiekujących się pacjentem neurologicznym.
- Rehabilitacja neuropsychologiczna: -podstawy teoretyczne w ujęciu neuropsychologii: biologicznej, poznawczej i środowiskowej, - czynniki determinujące wybór celów, strategii i metod, - metody rehabilitacji, - pomiar i rejestracja wyników pracy z pacjentem.
- Psychoterapia adresowana do pacjentów i/lub ich rodzin.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- rozpoznawania i precyzowania problemów osób zgłaszających się po poradę,
- wyboru celów rehabilitacji adekwatnie do czynników charakteryzujących pacjenta i jego otoczenia społecznego,
- doboru strategii i metod rehabilitacji adekwatnie do celów,
- obserwowania i wzmacniania zachowań pacjenta służących rehabilitacji,
- rozpoznawania zmian w zachowaniu pacjenta uwarunkowanych organicznie i czynnościowo w procesie rehabilitacji.
- rozpoznania psychologicznych problemów pacjenta lub jego rodziny uzasadniających zaproponowanie psychoterapii.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 50 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer.

Moduł VI: Metody promocji zdrowia i psychoprophylaktyki

A. Treści nauczania

- Znajomość teoretycznych podstaw w promocji zdrowia.
- Międzynarodowe programy zapobiegania chorobom neurologicznym i ich konsekwencjom (np. Deklaracja Helsingborgska).
- Metody promocji zdrowia.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- rozpoznawania zagrożeń dla zdrowia w wymiarze biologicznym i psychicznym,
- stosowania metod promocji zdrowia.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 30 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer.

Moduł VII: Pacjent neurologiczny i neuropsycholog w warunkach reformującej się służby zdrowia.

A. Treści nauczania

- Gromadzenia i aktualizacja informacji na temat organizacji służby zdrowia oraz charakterystyk kompetencyjnych poszczególnych placówek diagnostycznych i leczniczych.
- Poznanie praw pacjentów do korzystania z pomocy lekarskiej, specjalistycznych badań diagnostycznych i terapeutycznych, możliwości realizacji recept itp. znajomość kryteriów kwalifikacyjnych, które upoważniają do korzystania z poszczególnych form diagnozy i terapii.
- Rozeznanie w możliwościach instytucjonalnych i pozainstytucjonalnych podejmowania pracy z pacjentami przez neuropsychologów, kształcenia zawodowego, zdobywania funduszy na rzecz pacjentów.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- doradzania pacjentom i ich opiekunom w sprawie uzyskiwania określonych świadczeń diagnostyczno-leczniczych,
- tworzenia warunków korzystnych dla pracy diagnostyczno-rehabilitacyjnej neuropsychologa.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 30 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer.

Wykaz lektur obowiązkowych

1. Borkowska, A., Szepietowska, E., M. (red.): Diagnostyka neuropsychologiczna. Metodologia i metodyka. Lublin: Wydawnictwo UMCS 2000.
2. Carson, R. C., Butcha, J. N., Mineka, S.: Psychologia zaburzeń (tom II, rozdz. 13, s.737-770. Zaburzenia po uszkodzeniu mózgu i inne mechanizmy upośledzenia funkcji poznawczych). Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne 2003.
3. Herzyk, A., Borkowska A. (red.): Neuropsychologia emocji. Poglądy, badania, klinika. Lublin: Wydawnictwo UMCS 1999.
4. Herzyk, A., Daniluk, B. (red.): Jakościowy opis w neuropsychologii klinicznej. Przekrój zagadnień. Lublin: Wydawnictwo UMCS 2002.
5. Herzyk, A., Kądziaława, D. (red.): Zaburzenia w funkcjonowaniu człowieka z perspektywy neuropsychologii człowieka. Lublin: Wydawnictwo UMCS 1996.
6. Herzyk, A., Kądziaława, D. (red.): Związek mózg – zachowanie w ujęciu neuropsychologii klinicznej. Lublin: Wydawnictwo UMCS 1998.
7. Jodzio, K.: Afazja pierwotna postępująca. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego 1999.
8. Jodzio, K.: Pamięć, mowa a mózg. Podejście afazjologiczne. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego. 2003.

9. Kucharska-Pietura, K., Klimkowski, M.: Kliniczne aspekty emocji w zdrowym i chorym mózgu. Kraków: Wydawnictwo Medyczne 2002.
10. Leszek, J. (red.): Choroba Alzheimera. Wrocław 1998: Wolumed. Sp. z o.o.

IV. PSYCHOLOGIA KLINICZNA DZIECI I MŁODZIEŻY

I. Założenia organizacyjno-programowe

A) Cele kształcenia

Celem kształcenia jest przygotowanie psychologa do samodzielnej pracy diagnostyczno-terapeutycznej z dziećmi i młodzieżą leczonymi z powodu zaburzeń psychicznych i innych chorób wieku rozwojowego. Psycholog kliniczny powinien umieć przeprowadzić badania diagnostyczne i sformułować opinie potrzebne dla celów terapeutycznych czy orzeczniczych. Celem kształcenia jest także nabycie umiejętności posługiwania się metodami terapeutycznymi właściwymi dla leczenia określonych zaburzeń, prowadzenia programów promocji zdrowia psychicznego i profilaktyki zaburzeń wieku rozwojowego.

B) Czas trwania specjalistycznego bloku szczegółowego

3 lata kształcenia specjalistycznego po zakończeniu bloku podstawowego.

C) Zakres wiedzy teoretycznej będącej przedmiotem specjalizacji

- Zapoznanie się z czynnikami ryzyka zaburzeń rozwoju w okresie dzieciństwa i dorastania.
- Analiza form zaburzeń i ich zróżnicowania ze względu na wiek i/lub płeć, dynamikę zmian i patomechanizmy.
- Zapoznanie się z zasadami i metodami diagnozy psychologicznej.
- Zapoznanie się z podstawowymi formami pomocy psychologicznej dla dzieci i młodzieży.
- Zapoznanie się z metodami promocji zdrowia i profilaktyki.

D) Wykaz umiejętności będących przedmiotem specjalizacji

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- zaplanowania, przeprowadzenia i interpretacji wyników psychologicznego postępowania diagnostycznego,
- współpracy z innymi uczestnikami procesu diagnostycznego,
- stosowania metod pomocy psychologicznej (poradnictwo psychologiczne, interwencja kryzysowa, wsparcie emocjonalne, psychoedukacja),
- zaplanowania, przeprowadzenia i interpretacji postępowania orzeczniczego zróżnicowanego ze względu na rodzaj i cele orzeczenia,
- organizowania programów promocji zdrowia i programów profilaktycznych.

II. Plan nauczania

A.	Moduły	Liczba godzin
1	Czynniki ryzyka zaburzeń rozwoju w okresie dzieciństwa i dorastania	20
2	Grupy szczególnego ryzyka zaburzeń w okresie dzieciństwa i dorastania	60
3	Specjalistyczna diagnoza psychologiczna dzieci i młodzieży o zaburzonym rozwoju	60
4	Podstawowe formy pomocy psychologicznej dla dzieci i młodzieży	75
5	Kompetencje psychologów pracujących z dziećmi i młodzieżą	15
	Razem	230
B.	Staże kierunkowe	Czas trwania
1	Poradnia zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży, psychologicz.– pedagog.	3 miesiące
2	Oddział psychiatrii dziecięcej / dla młodzieży, inny oddział szpitalny	2 miesiące
3	Ośrodek szkolno-wychowawczy, rehabilitacyjny, dziennego pobytu	2 miesiące
4	Ośrodek socjoterapii, zakład poprawczy, schronisko dla nieletnich	1 miesiąc
5	Centrum pomocy rodzinie, ośrodek pomocy społecznej	1 miesiąc
6	Fundacja, stowarzyszenie np. rodziców, klub dla młodzieży zagrożonej	1 miesiąc
7	Oddział pediatryczny	3 miesiące

III. Program nauczania poszczególnych modułów

Moduł I. Czynniki ryzyka zaburzeń rozwoju w okresie dzieciństwa i dorastania

A. Treści nauczania

Analiza poprzeczna każdego okresu rozwoju oraz analiza podłużna – dynamika zmian charakteru i roli czynników ryzyka w procesie rozwoju w okresie dzieciństwa i dorastania:

- Czynniki genetyczne i konstytucjonalne: specyficzna rola układu nerwowego.
- Podmiotowe czynniki ryzyka - somatyczne i psychologiczne (poznawcze, emocjonalne, motywacyjne i osobowościowe): problem kompetencji i poczucia kompetencji.
- Kontekstowe czynniki ryzyka - kulturowe, społeczne i wychowawcze: problem deprywacji i przeciążenia, środowiska stymulujące rozwój i blokujące go.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- dokonania wczesnej diagnozy zagrożeń (podmiotowych i kontekstowych czynników ryzyka) dla prawidłowego rozwoju w okresie dzieciństwa i dorostania,
- sformułowania programu wczesnej interwencji bezpośredniej, tj. kierowanej na jednostkę, mającej na celu zapobieganie powstawaniu zaburzeń wieku rozwojowego,
- sformułowania programu wczesnej interwencji pośredniej, tj. kierowanej na osoby znaczące w otoczeniu jednostki, mającej na celu zapobieganie powstawaniu zaburzeń wieku rozwojowego.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 20 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer.

Moduł II. Grupy szczególnego ryzyka zaburzeń w okresie dzieciństwa i dorostania

A. Treści nauczania

Analiza form zaburzenia i ich zróżnicowania ze względu na wiek i/lub płeć, dynamiki zmian i patomechanizmu, czynników zwiększających ryzyko poważnych zaburzeń funkcjonowania i dalszego rozwoju w późniejszych okresach dzieciństwa, dorostania i dorosłości:

- Dzieci urodzone z małą wagą urodzeniową i przedwcześnie (o niskiej dojrzałości).
- Dzieci z aberracjami chromosomalnymi.
- Dzieci z uszkodzeniami centralnego układu nerwowego.
- Dzieci z niesprawnością fizyczną.
- Dzieci przewlekłe chore somatycznie (choroby układu krążenia, oddechowego, pokarmowego).
- Dzieci narażone na choroby zakaźne, alergiczne, choroby skóry.
- Dzieci z chorobą nowotworową.
- Dzieci i młodzież wobec transplantacji.
- Dzieci w rodzinach z chorobą psychiczną.
- Dzieci ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się.
- Dzieci – ofiary i/lub świadkowie wypadków, katastrof i klęsk żywiołowych.
- Dzieci ze środowisk kulturowo zaniedbanych i niewydolnych wychowawczo.
- Dzieci krzywdzone i wykorzystywane.
- Dzieci i młodzież a problem uzależnień.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- rozpoznawania czynników ryzyka zaburzeń, wynikających z poważnych biologicznych, psychologicznych i społecznych uwarunkowań,
- formułowania programów profilaktycznych i terapeutycznych dla osób z grup ryzyka kierowanych do nich bezpośrednio lub do osób znaczących w środowisku ich rozwoju.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 60 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer.

Moduł III. Specjalistyczna diagnoza psychologiczna dzieci i młodzieży o zaburzonym rozwoju

A. Treści nauczania

Metody i narzędzia psychologicznej diagnozy zaburzeń:

- zachowania w kontekście podstawowych w danym wieku form aktywności,
- emocji i sfery motywacji w kontekście potrzeb rozwojowych,
- rozwoju mowy i języka w kontekście społeczno-kulturowym,
- zachowania i emocji wieku rozwojowego,
- rozwoju umysłowego w kontekście upośledzenia umysłowego,
- rozwoju umiejętności szkolnych w kontekście wymagań systemu edukacji.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- formułowania wstępnych hipotez diagnostycznych i doboru odpowiednich metod diagnozy psychologicznej,
- przeprowadzenia badania diagnostycznego i zastosowania odpowiednich narzędzi diagnozy psychologicznej,
- interpretacji uzyskanych wyników w badaniach diagnostycznych,
- sformułowania opinii i zaleceń dostosowanych do potrzeb odbiorcy opinii,
- poznania zasad i obszarów współpracy z innymi specjalistami

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 60 godzin

Formy zajęć: wykłady, seminaria,

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer

Moduł IV. Podstawowe formy pomocy psychologicznej dla dzieci i młodzieży

A. Treści nauczania

- Działalność profilaktyczna, terapeutyczna, edukacyjna, interwencja w sytuacjach kryzysowych: formy pomocy, adresaci pomocy, osoby udzielające pomocy.
- Analiza I: formy pomocy adresowane do jednostki a formy pomocy adresowane do otoczenia, w którym żyje – problem efektywności krótko- i długoterminowej, problem wzajemnych związków obu form pomocy.
- Analiza II: formy pomocy indywidualnej w kolejnych okresach dzieciństwa i dorastania - wskaźniki i wyznaczniki ich efektywności.
- Analiza III: formy pomocy adresowanej do opiekunów dzieci i młodzieży w kolejnych okresach dzieciństwa i dorastania - wskaźniki i wyznaczniki ich efektywności.
- Rola osób znaczących z otoczenia dziecka w procesie budowania, realizacji i ewaluacji programów pomagania (profilaktycznych, terapeutycznych, edukacyjnych, interwencyjnych).
- Rola profesjonalistów i nieprofesjonalistów w procesie udzielania pomocy.
- Samoorganizacja i grupy samopomocowe.
- Animacja lokalnych społeczności, rola liderów.
- Kampanie informacyjne, kampanie społeczne, rola mass mediów.
- Rola psychologów i innych specjalistów w budowaniu sieci wsparcia społecznego.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- sformułowania zaleceń terapeutycznych dostosowanych do rodzaju zaburzeń, właściwości dziecka i jego środowiska,
- prowadzenia indywidualnych i grupowych oddziaływań terapeutycznych wobec dziecka,
- prowadzenia oddziaływań terapeutycznych wobec członków rodziny dziecka,
- prowadzenia konsultacji dla osób z rodzinnego i szkolnego otoczenia dziecka,
- opracowywania i wprowadzania programów edukacyjnych i profilaktycznych,
- promowania wiedzy o rozwoju dziecka i jego zagrożeniach

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 75 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczny, rzutnik multimedialny, komputer.

Moduł V. Kompetencje psychologów pracujących z dziećmi i młodzieżą

A. Treści nauczania

- Wiedza z różnych dziedzin psychologii i umiejętność posługiwania się wiedzą czyli gotowość do tzw. refleksyjnej praktyki jako warunek rzetelnej, trafnej i etycznej diagnozy oraz efektywnej pomocy.
- Znajomość kodeksów prawnych i etycznych w kwestiach dotyczących dzieci i młodzieży.
- Gotowość i umiejętność współpracy z innymi specjalistami, także w zespole
- Formy rozwijania i kształtowania kompetencji osobistych.
- Formy rozwijania i kształtowania kompetencji zawodowych – diagnostycznych i związanych z udzielaniem pomocy.
- Popularyzacja wiedzy psychologicznej – problem odpowiedzialności psychologa występującego w mediach.

B. Oczekiwane wyniki kształcenia

W wyniku kształcenia psycholog nabędzie umiejętność:

- wykonywania zawodu psychologa zgodnie z obowiązującymi normami prawnymi i etycznymi,
- współpracy z innymi specjalistami,
- planowania i realizowania własnego rozwoju zawodowego.

C. Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu modułu

Czas realizacji: 15 godzin.

Formy zajęć: wykłady, seminaria.

Sposób zaliczenia: kolokwium u kierownika specjalizacji.

Wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych: tablica, folie, pisaki rzutnik pisma, rzutnik przeźroczy, rzutnik multimedialny, komputer.

Wykaz piśmiennictwa

1. Bradshaw J., Zrozumieć rodzinę, IPZiT, Warszawa, 1994.
2. Brzezińska A., Lutomski G., Smykowski B. (red.), Dziecko wśród rówieśników i dorosłych, Zys i S-ka, Poznań, 1995.
3. Erikson E., Dzieciństwo i społeczeństwo, Rebis, Poznań, 1997.
4. Kościelska M., Oblicza upośledzenia, PWN, Warszawa, 1995.
5. Przetacznik-Gierowska M., Tyszkowa M., Psychologia rozwoju człowieka, PWN, Warszawa, 1996.

STANDARDY KSZTAŁCENIA W SPECJALIZACJI PSYCHOLOGIA KLINICZNA

1. Kadra i baza dydaktyczna do zajęć i staży kierunkowych.

Kształcenie specjalizacyjne powinno odbywać się na poziomie akademickim i może być prowadzona przez instytucję, która spełnia następujące warunki:

- posiada odpowiednie sale wykładowe stosownie wyposażone w konieczne do przeprowadzania zajęć pomoce dydaktyczne,
- prowadzi działalność leczniczą umożliwiającą odbywanie staży specjalistycznych przewidzianych w programie specjalizacji lub ma zawarte umowy z innymi placówkami opieki zdrowotnej umożliwiające prowadzenie takich staży,
- zatrudnia specjalistów psychologów klinicznych, którzy mogą pełnić rolę kierownika specjalizacji lub ma zawarte umowy z innymi specjalistami psychologii klinicznej,
- zatrudnia odpowiednio wykwalifikowane osoby (psychologów, lekarzy, innych specjalistów), które będą realizować zajęcia dydaktyczne przewidziane w programie specjalizacji lub ma zawarte odpowiednie umowy z innymi instytucjami na realizację takich zadań,

Wykaz niezbędnych (we wszystkich modułach specjalizacji) środków dydaktycznych: tablica, folie, pisaki, rzutnik pisma, rzutnik przezroczy, rzutnik multimedialny, komputer, dostęp do Internetu.

2. Sposób realizacji programu specjalizacji, w tym ewaluacji uzyskanych w czasie specjalizacji umiejętności.

Poszczególne etapy realizacji programu specjalizacji w dziedzinie psychologia kliniczna związane są z kolejnymi modułami nauczania i stażami kierunkowymi.

W specjalistycznym bloku podstawowym przewiduje się 10 modułów tematycznych i 3 staże kierunkowe, natomiast w specjalistycznym bloku szczegółowym – w każdej z czterech specjalności szczegółowych odpowiednio:

I.- Psychologia kliniczna zaburzeń psychicznych- 9 modułów i 3 staże;

II. – Psychologia kliniczna zaburzeń somatycznych – 6 modułów i 6 staży;

III.– Neuropsychologia kliniczna – 13 modułów i 3 staże;

IV. – Psychologia kliniczna dzieci i młodzieży – 5 modułów i 7 staży kierunkowych.

Forma zaliczenia w danym module to kolokwia teoretyczne lub sprawdziany praktyczne.

O sposobie i trybie sprawdzania zdobytych podczas stażu kierunkowego wiadomości i umiejętności – teoretycznych i praktycznych decyduje kierownik stażu.

Egzamin końcowy

Egzamin kończący specjalizację to egzamin dwuczęściowy, składający się z egzaminu praktycznego i egzaminu teoretycznego. Jako pierwszy przeprowadza się egzamin praktyczny, którego pozytywny wynik dopuszcza do egzaminu teoretycznego. Egzamin teoretyczny może być w formie ustnej i testowej. Wymagania będące podstawą egzaminu ustala Centrum Egzaminów Medycznych.

3. Wewnętrzny system oceny jakości kształcenia.

Dla właściwego przebiegu procesu kształcenia poszczególne jednostki kształcące dokonują analizy i oceny zdobywanych umiejętności i wiadomości na podstawie informacji zbieranych od specjalizujących się i od kadry np. z wykorzystaniem ankiety. W porozumieniu z CMKP, które koordynuje i nadzoruje proces kształcenia jednostki kształcące mogą dokonywać ewentualnych korekt w przebiegu zajęć i sposobie ich prowadzenia.